

УДК 811.112.2'373.46'25:[355:001.4]

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-17-2>

Оксана БЄЛИХ

кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-1167-0224

Максим КЛИМЮК

магістр кафедри німецької філології, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025

ORCID: 0000-0003-4141-8836

Бібліографічний опис статті: Бєлих, О., Климюк, М. (2022). Структурно-семантичні та перекладацькі особливості німецької військової термінології. *Актуальні питання іноземної філології*, 17, 11–19, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-17-2>

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У науковому дослідженні зроблено аналіз способів утворення й перекладу німецьких військових термінів.

До найактуальніших способів утворення німецьких військових термінів відносимо морфологічний (словоскладання, аббревіація) та синтаксичний (усічення, запозичення).

З точки зору труднощів розуміння й перекладу, аналізовані в представленій науковій розвідці військові терміни можна розділити на:

а) *терміни, які позначають реалії німецьких Сухопутних військ, ідентичні реаліям української військової дійсності. При перекладі термінів цієї групи можливе використання інтернаціоналізмів (Division – дивізія), використання еквівалента, форма якого не пов'язана з формою німецького терміна (Gewehr – гвинтівка) і використання еквівалента, коли загальне значення багатокomпонентного терміна повністю співпадає із значенням українського еквівалента, а окремі компоненти відрізняються (Kampfausrüstung – бойове спорядження);*

б) *терміни, які позначають реалії німецької військової дійсності, які відсутні в українській військовій дійсності і не мають термінологічних еквівалентів. Переклад таких термінів відбувається через опис (Angriffsführung – ведення наступального бою), калькування (taktische Luftflotte – тактична повітряна армія), часткове чи повне транскрибування (Kommandeur – командир). Кожний конкретний вибір залежить від практичного характеру повідомлення.*

Військова терміносистема, будучи динамічною і змінною, є великим джерелом для наукових розвідок не лише лінгвального, але й міждисциплінарного характеру. Вважаємо, що вивчення способів перекладу термінів загалом, та військових зокрема, сприятиме кращому розумінню закономірностей функціонування фахових мов та матиме прикладний характер, оскільки в наш час вони стають вживаними не лише військовими, але й волонтерами, політичними аналітиками, журналістами і пересічними громадянами зокрема, а нові військові терміни будуть символізувати лише новий рівень військового і технічного забезпечення найкращих і найвідважніших Збройних сил України.

Ключові слова: *Збройні сили України, військовий термін, способи утворення військових термінів, способи перекладу військових термінів.*

Oksana BIELYKH

PhD in Philology, Senior Lecturer at the Department of German Philology, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-1167-0224

Maksym KLYMIUK

Magister in Philology at the Department of German Philology, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0003-4141-8836

To cite this article: Bielykh, O., Klymiuk, M. (2022). Strukturno-semantychni ta perekladatski osoblyvosti nimetskoї viiskovoї terminolohii [Structural-semantic and translation features of german military terminology]. *Current Issues of Foreign Philology*, 17, 11–19, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-17-2>

STRUCTURAL-SEMANTIC AND TRANSLATION FEATURES OF GERMAN MILITARY TERMINOLOGY

Rapid scientific and technological progress in modern society, the requirements of automation of information processing in various fields of human activity, the intensification of international cooperation leads to an increase in terminology of various sciences as a means of obtaining and organizing scientific knowledge.

At a time when Ukraine is resisting Russia's aggression and many partner countries are helping not only with information and humanitarian aid, but also with weapons, the issue of translating military terminology has become a matter of national security, which has led to the relevance of scientific intelligence.

The purpose of this study was to analyze the ways of formation and translation of German military terms into Ukrainian.

The scientific novelty of the study lies in a comprehensive analysis of ways to create and translate German military terms into Ukrainian.

It was in studies revealing that the most relevant ways of forming German military terms are morphological (word formation, abbreviation) and syntactic (truncation, borrowing).

From the point of view of difficulties of understanding and translation, the military terms analyzed in the presented research can be divided into:

a) terms that denote the realities of the German armed forces are identical to the realities of Ukrainian military reality. When translating the terms of this group it is possible to use internationalisms, use the equivalent, the form of which is not related to the form of the German term and use the equivalent, when the general meaning of the multicomponent term completely coincides with the Ukrainian equivalent, and some components differ;

b) terms that denote the realities of German military reality, which are absent in the Ukrainian military reality and have no terminological equivalents. Such terms are translated through description, tracing, partial or complete transcription. Each specific choice depends on the practical nature.

The military terminology system, being dynamic and variable, is a great source for scientific research not only linguistic but also interdisciplinary. We believe that the study of ways of translating terms in general, and military in particular, will contribute to a better understanding of the laws of professional languages and will be applied, as they are now used not only by the military but also by volunteers, political analysts, journalists and ordinary citizens. The military terms will symbolize only a new level of military and technical support of the best and the bravest Armed Forces of Ukraine.

Key words: *Defensive forces of Ukraine, Viysk term, ways of establishing Viysk terms, ways of translating Viysk terms.*

Вступ. Стрімкий науково-технічний прогрес в сучасному суспільстві, вимоги автоматизації передачі обробки інформації в різних галузях людської діяльності, інтенсифікація міжнародної співпраці призводить до зростання термінології різних наук як засобу отримання й організації наукових знань.

На разі, коли Україна протистоїть агресії Росії і коли багато держав-партнерів допомагають не лише інформаційно, гуманітарно, але й зброєю, питання перекладу військової термі-

нології стало питанням національної безпеки, що й обумовило *актуальність* представленої наукової розвідки. В зв'язку з цим вивчення ситуації із спеціальною лексикою (термінологією) стає все важливішим як для розвитку мови, так і для полегшення взаєморозуміння між фахівцями.

Постановка мети та завдань. Представлена робота присвячена утворенню й перекладу термінологічних словосполучень в сучасному німецькому військовому дискурсі.

Об'єктом представлено дослідження є терміни німецького військового дискурсу.

Предметом наукової розвідки виступають способи утворення й перекладу військових термінів з німецької мови.

Мета дослідження полягає в аналізі способів утворення й перекладу німецьких військових термінів.

Для досягнення мети дослідження були поставлені наступні **завдання**:

1. Зробити характеристику військового терміну як одиниці спеціальної інформації.

2. Виявити і проаналізувати основні способи утворення німецьких військових термінів.

3. Виявити й охарактеризувати основні способи перекладу військової лексики при роботі із спеціальними текстами з точки зору їхньої ефективності для досягнення адекватного перекладу.

Наукова новизна представлено дослідження полягає в комплексному аналізі способів творення й перекладу німецьких військових термінів на українську мову.

Методи та методики дослідження. Методика дослідження охоплює кілька взаємопов'язаних етапів. Так, на першому етапі шляхом застосування методу суцільної вибірки сформовано корпус фактичного матеріалу. На другому етапі, відповідно до мети і завдань дослідження в роботі використано описовий метод, методи індукції, дедукції, аналізу й синтезу, за допомогою яких було зроблено аналіз виявлених способів утворення німецьких військових термінів. На третьому етапі застосовано перекладацькі методи (описовий, калькування, транскрибування), які уможливили формування двох груп серед аналізованих військових термінів.

Результати та дискусії. За час існування в умовах незалежності України непростий шлях становлення і розвитку пройшли її Збройні сили, які сьогодні належать до найефективніших армій світу. Такий же шлях здолали військова освіта й наука, а отже, і військова субмова загалом. Військова лексика як компонент однієї з найдавніших фахових термінологічних систем неодноразово була предметом лінгвістичного аналізу в різні часи і тим самим маємо нині неабиякі здобутки військо-

вої терміносистеми. Про це свідчать інструкції Міністерства оборони, військові статuti, численні галузеві словники, навчальні підручники та посібники, монографії, захищені дисертації тощо. Серед них: «Словник основних термінів з питань бойової і мобілізаційної готовності у Збройних силах України» (Словник основних термінів з питань бойової і мобілізаційної готовності у Збройних Силах України, 2012), «Словник ракетних військ і артилерії» (Словник ракетних і артилерійських термінів, 2001), підручники й навчальні посібники С. Василенка, О. Дробана, В. Зеленського, О. Гулика, О. Красюка, П. Ткачука, В. Яковенка та інших. Звертає на себе увагу й інший аспект проблеми: уже доволі широко досліджено етапи історії розвитку української військової термінології, які відображено зокрема у працях С. Гриценко, І. Литовченко, Л. Мурашко, Л. Туровської, Я. Яремка, Н. Яценко та інших. Створюються «функціонально-прагматичні» тлумачні словники, які містять терміни (та їх роз'яснення), необхідні для виконання та розуміння військовослужбовцями своїх фахових обов'язків. Наприклад, «Словник професійної термінології для майбутніх фахівців Національної гвардії України» (Вовк та ін., 2016) пропонує міжгалузеві та вузькогалузеві терміни з військової, медичної, юридичної галузей тощо. Окремі етапи розвитку української військової лексики (XIV–XV ст., XVI–XVII ст.) знайшли відображення у колективній монографії «Історія української мови. Лексика і фразеологія» (Винник та ін., 1983), створеної колективом авторів Інституту мовознавства ім. Потебні за редакцією В. М. Русанівського (1983, с. 496–504). У студіях згаданих авторів описано окремі лексичні групи військової термінології.

Своє формування військова наука, а разом з нею і термінологія, почала з усвідомлення труднощів із вирішенням міждержавних чи внутрішніх конфліктів. Слово «війна» – це організована збройна боротьба між державами, народами або ж збройними угрупованнями всередині країни; стан ворожнечі між ким-небудь; суперечка, сварка з кимсь; боротьба (Словник української мови).

При дослідженні будь-якої галузевої термінології завжди виникає питання про

визначення поняття «термін». Перші дослідження термінології в Європі проводилися майже одночасно із становленням багатьох наук. Витоки європейського перекладознавства походять із підручника Олександра Фінкеля «Теорія і практика перекладу» (Фінкель, 1929). Автор вважав, що переклад є засобом покращення мови, на яку здійснюється переклад та запропонував шляхи створення національних термінологічних систем. Історія розвитку цієї галузі науки в Україні представлена такими іменами, як П. С. Погребняк, В. Н. Комісаров, В. С. Виноградов, Т. Р. Кияк, В. І. Карабан, М. В. Стріха, Р. П. Зорівчак та ін.

На думку німецького дослідника Є. Шульце найбільш релевантною властивістю терміну є позначення чи вираження поняття. Автор застерігає від абсолютизації однієї з ознак, якою повинен володіти термін, так як деякі з вимог взаємно виключають один одного (Schulze, 1978, с. 178). Сучасна термінологічна наука визнає використання усіх частин мови у функції терміну. Так, терміном можуть бути не лише іменники, але й прикметники, прислівники, дієслова. Така обставина дозволяє вибудувати тематичні ряди термінів, які позначають поняття, об'єднані загальною ознакою: *Krieg – ballistisch-nuklearer, biologischer, chemischer, bakteriologischer, hybrider, globaler, totaler; Waffe – absolute, biologische, bakteriologische, strategische, großkalibrige, interkontinental, reaktive, überschwere, chemische*. Такі прикметники, як *biologisch, bakteriologisch, strategisch, chemisch* та інші можуть утворювати стійкі термінологічні словосполучення з різними іменниками.

Сучасний тлумачний словник української мови дає наступне визначення «терміну»: «Термін» означає слово (або словосполучення), що є точним визначенням певного поняття будь-якої спеціальної галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя (Сучасний тлумачний словник). На думку лінгвіста Мостового О. В., термін – «це слово або словосполучення з історично умотивованим чи умовно закріпленим значенням, що відбиває одне поняття у спеціалізованій галузі знання чи виробництва» (Мостовий, 1993, с. 191). Інший науковець вважає, що «термін – це слово чи словосполучення спеціальної сфери

вживання, яке є найменуванням наукового чи виробничо-технологічного поняття та має дефініцію» (Даниленко, 1971, с. 11).

На відміну від слів загального вжитку, терміни отримують однозначність не через умови контексту, а через приналежність до термінології, так як вони пов'язані з термінологічним полем, яке може замінити контекст.

В нашому дослідженні ми будемо використовувати наступне визначення терміну: **Термін** – це особливий елемент системи, який представляє єдність звукового сигналу, кольорового коду, зображення з відповідним поняттям в організованій системі понять, і який виконує номінативну функцію. В основі кожного терміну лежить визначення (дефініція) реалії, яку він позначає, завдяки чому термін представляє собою точну і в той же час стислу характеристику предмету чи явища. До ознак терміну відноситься *мотивованість* (виникнення терміну визначається потребою назвати спеціальне поняття), *однозначність* (термін позначає конкретне спеціальне поняття в певній системі), *системність* (термін завжди співвідноситься із спеціальним поняттям, яке займає чітку позицію в системі спеціальних понять і відображає частину понятійної системи), *наявність дефініції, стилістична нейтральність*. **Військовий термін** – це слово, або словосполучення, які відповідають поняттям військової справи (Байло, 2013).

Із введенням воєнного стану в Україні чітко розрізняємо терміни «військовий» та «воєнний». Військовий – який стосується війська, військовика: *аеродром, аташе, госпіталь, дух, ешелон, завод, квиток, керівник, корабель, кореспондент, кредит, лад, лазарет, моряк, об'єкт, обов'язок, оркестр, парад, поїзд, порядок, радник, статут, телеграф, автоінспекція, академія, база, виставка, влада, дисципліна, дорога, економіка, література, людина, медицина, могутність, перевага, підготовка, присутність, сила, служба, справа, таємниця, техніка, форма, фортеця, хімія, частина, виробництво, відомство, замовлення, звання, керівництво, планування, правило, співробітництво, судно, училище, заходи, можливість, традиції*. Воєнний – який стосується війни, пов'язаний з нею: *закон, злочин, злочинець, напад, переворот, період, потенціал,*

режим, час, авантюра, боротьба, доктрина, загроза, здобич, інтервенція, історія, катастрофа, небезпека, обстановка, операція, підтримка, політика, проблема, провокація, ситуація, випробування, вторгнення, втручання, питання, приготування, дії, події, зусилля, інтереси, плани. Можливе паралельне вживання «військовий» і «воєнний» з такими словами: блок, союз, суд, трибунал, диктатура, допомога, історія, машина, наука, промисловість, стратегія, тактика, теорія, зіткнення, мистецтво, витрати, потреби, умови, цілі (Жалай, 2018).

Джерелом військових термінів та термінологічних словосполучень є, насамперед, фахові тексти. Зупинимося детальніше на Сухопутних військах Німеччини (*das Deutsche Heer*), які складаються з *Artillerietruppe* (артилерійські війська), *Fernmeldetruppe* (війська зв'язку), *Heeresaufklärungstruppe* (розвідувальні війська), *Heeresfliegertruppe* (військова авіація), *Heereslogistiktruppe* (частини служби тилу), *Infanterie* (піхота), *Panzertruppen* (танкові війська), *Pioniertruppe* (саперні війська), *Sanitätsdienst des Heeres* (медична служба сухопутних військ) (*Bundeswehr*) та входять до складу воєнного блоку НАТО і є потужно озброєними. Проте, воєнні факти і кадри з міст України, таких як Буча, Ірпінь, Маріуполь заставляють здригатися й задумуватися про міць своєї армії навіть найвпевненіших та найсильніших партнерів військового блоку. Так, міністр оборони Німеччини Крістіне Ламбрехт вважає, що кадрові військові країни повинні отримати більше бойового одягу й обладнання, аніж було заплановано чи як було раніше. Разом із генеральним інспектором Е. Цорном вона коментує порядок закупівлі захисних жилетів, бойового одягу, рюкзаків:

Bis 2025 werden Sie alle mit dem 110-Liter-Rucksacksystem und dem neuen Gefechtshelm ausgestattet. Ein Helm, der sich bei unseren Spezialkräften bewährt hat. Zu Ihrer Feldbekleidung erhalten Sie den Kampfbekleidungssatz Streitkräfte. Dieses Paket aus 25 Einzelteilen befähigt Sie für Einsätze in allen Klimazonen und Witterungen. In Zukunft passt Ihre persönliche Ausrüstung zu jedem Auftrag, an jedem Ort. Darüber hinaus bekommen Sie alle die Modulare Ballistische Schutz- und Trageausstattung Soldat

(MOBAST). Mit der individuellen Schutzweste, mit ballistischer Unterwäsche zum Schutz vor Kleinstsplittern und mit einer Trageausstattung für Zusatzausrüstung werden Sie bestmöglich geschützt sein – und den Umgang damit bereits im täglichen Dienst im Heimatstandort üben können.

... Die Drohnenbewaffnung ist bereits entschieden und wird umgesetzt. Zu den F-35-Kampfflugzeugen führen wir Vertragsverhandlungen mit unseren amerikanischen Freunden. Die Entscheidung für den schweren Transporthubschrauber wird in Kürze folgen. Wir schaffen eine Bundeswehr, die deutlich leistungsfähiger sein wird als heute – kampfbereiter und mit einem größeren Teil ihrer Kräfte schneller verlegbar (Bundeswehr).

Характерною рисою військової термінології є *усічення* (вид скорочення багатоконпонентних словосполучень, коли відбувається скорочення з перших букв чи першого складу терміну): *MOBAST* – модульне балістичне захисне і переносне спорядження солдата, *F-35-Kampfflugzeugen* – винищувач F-35, *110-Liter-Rucksacksystem* – 110-ти літровий тактичний рюкзак. Це явище відповідає потребам мови у тенденції до уникнення надлишкової інформації та повторів, економії мовної енергії, упорядкованості та регламентації, що є типовим військової лексиці й особливо важливим в умовах воєнного стану.

Інший спосіб утворення військової термінології є *словоскладання* (телескопія) – утворення шляхом приєднання двох чи більше словотвірних основ (слів) (Виноградов, 2003а, с. 275). Активність словоскладання як способу утворення нових лексичних одиниць обумовлена необхідністю виражати складні поняття в межах однієї цільнооформленої одиниці.

Словоскладання є особливо продуктивним способом утворення термінів в німецькій мові, в результаті якого утворено багато іменників і прикметників. Так, терміни-іменники у наведеному вище прикладі утворюються за наступними схемами:

S+S: *Feldbekleidung* – камуфляжна форма, *Drohnenbewaffnung* – озброєння безпілотного летального апарату, *Transporthubschrauber* – військово-транспортний вертоліт, *Gefechtshelm* – бойовий (тактичний) шолом,

Streitkräfte – збройні сили, *Schutzweste* – захисний жилет, бронежилет, *Gefechtsfeld* – поле бою;

S+S+S: *Kampfbekleidungssatz* – комплект бойового екіпірування (тактичне спорядження);

A+S: *Kleinstsplitter* – дрібний осколок, *Spezialkräfte* – сили спеціальних операцій (ССО).

Терміни, утворені способом усичення чи словоскладання, в більшості випадків не є складними для перекладу. В усіх вищенаведених прикладах терміни, які є основою для словотвору в німецькій мові, є також основою для словотвору і в українській мові. Перш за все, потрібно проаналізувати усі існуючі значення слова для отримання чіткого уявлення про те, який ряд предметів окреслює це слово. Тоді слід визначити, якими особливостями вони відрізняються (тема) і підібрати те значення, яке найкраще підходить для перекладу. Таким чином, значення терміну визначається дуже легко, часто, навіть без звернення до контексту.

Серед синтаксичних способів утворення військових термінів часто вживаним є абревіація. Інтерв'ю “*EGB – eine ganz besondere DNA*” з майором А. Бахмар яскраво це ілюструє:

... Am Rande der Ausbildung beschreibt Bachmann aus eigener Erfahrung, was einen EGB-Soldaten ausmacht. Dieser unbeirrbarer Wille zur militärischen Durchsetzung steckt wie Erbgut, wie tiefsitzende DNA, in allen EGBlern.

... *Wir sind keine Spezialkräfte, wie die KSK-Soldaten, sondern Fallschirmjäger* (Bundeswehr).

Абревіація – продуктивно складний спосіб словотвору, так як він найкраще відображає тенденцію до економії мови і відповідає пред'явленим до засобів номінації вимогам компактності й ціліснооформленості. Для сучасної мови війни характерне прагнення до скорочення складних термінів і термінологічних сполучень з метою раціоналізації повідомлення. Акронімізації підлягають назви зброї, військових підрозділів: *EGB-Soldaten* (*Erweiterte Grundbefähigungs-Soldaten*) – десантники високої кваліфікації; *KSK-Soldat* (*Kommando Spezialkräfte-Soldat*) – солдат підрозділу спеціального призначення, *EGBlern* – члени десантних груп. Скорочення можуть утворюватися

посередництвом самої мови або запозичуватися з інших мов в результаті міжнародних контактів: *DNA* (*Desoxyribonukleinsäure*) (з англійської *deoxyribonucleic acid*) – ДНК.

Такий вид термінів є надзвичайно складним для перекладу, тому що вимагає від перекладача велику ерудицію і спеціальну підготовку в галузі термінології. Трудність полягає в першу чергу в тому, що абревіації підлягають всі частини мови від іменників до прийменників. Ускладнює переклад і те, що в реченні терміни отримують синтаксичне оформлення, наприклад, форму множини (*EGBlern*), пишуться через дефіс, дріб, разом, окремо. Крім того існують незареєстровані та неофіційні значення. В таких випадках, як правило, термін розшифровується за допомогою контексту, а його тлумачення подають в примітках чи предметному вказівнику.

Переклад таких скорочень на українську мову можна здійснювати:

1) перекладом повного терміну, який є в основі скорочення і створення українського варіанту скорочення (*DNA* – ДНК *дезоксирибонуклейнова кислота*);

2) перекладом повного терміна, який лежить в основі скорочення (*KSK-Soldat* – спецпризначенець).

В інструкції по підготовці спецоперації зустрічаємо багато *запозичень*, тобто запозичення терміну з іншої мови із збереженням його основних дефініційних параметрів та фонетико-морфологічної адаптації. Запозичення як спосіб збагачення словникового складу відіграє велику роль у поновленні термінологічного фонду військової лексики німецької мови. Це пояснюється перш за все міжнародним характером співпраці з НАТО.

Die beauftragte Einheit, auch Task Unit genannt, soll mit einer luftgestützten Operation unter Nutzung von zwei Transporthubschraubern vom Typ CH-53 der Luftwaffe ein sogenanntes High Value Individual (HVI), eine Hochwert-Zielperson, genannt Red Hammer, an ihrem derzeitigen Aufenthaltsort festsetzen und ausschalten (Bundeswehr).

Task Unit – Таск Юніт – оперативна група військ, тимчасове оперативне об'єднання збройних сил, яке складається із формувань одного чи декількох родів військ, яке створене

для виконання оперативних завдань самостійно чи в складі вищого воєнного формування для дій на оперативному напрямку чи ділянці.

High Value Individual – у військовій фаховій мові це ціль, яка має особливе значення для досягнення успіху.

Red Hammer – Ред Хаммер – особливо важлива особа, яку потрібно впіймати і знешкодити.

Зазвичай переклад таких запозичень або має повний аналог в українській мові (часткова чи повна транслітерація, транскрибування), або виконується за допомогою описового способу. Кінцевий вибір способу перекладу залежить від лексичного наповнення словосполучення і від інформаційного навантаження всього контексту. Ключем до адекватного перекладу в подібних випадках є знання перекладачем організації й історії збройних сил обох країн. Дискусії щодо шкоди чи користі запозичень є виправданими, адже інтернаціональність, їхня ізольованість від загальної системи, і в результаті – відсутність можливих переосмислень й асоціацій зі словами рідної мови. Проте, якщо не існує підходящого еквівалента, то перекладач виправдано створює інтернаціоналізм.

При перекладі термінів потрібно пам'ятати і про псевдотерміни, і про фальшивих друзів перекладача, які представляють чималу загрозу перекладачеві. Так, повідомлення *“Das Upgrade hat es in sich”* про боєвий танк «Леопард 2 А7V» це яскраво ілюструє:

Nach fast zweijähriger Prüfung werden nun die ersten neuen Leopard 2 A7V an die Truppe ausgeliefert. Einen der letzten Tests hat der neue Kampspanzer im November 2020 bei der taktischen Einsatzprüfung durch das Amt für Heeresentwicklung auf dem Truppenübungsplatz Senne in Ostwestfalen bestanden. 30 der auf Herz und Nieren getesteten Fahrzeuge werden nun an das Panzerbataillon 393 nach Bad Frankenhausen geliefert. Das thüringische Bataillon wird im Jahr 2023 Teil der Very High Readiness Joint Task Force (VJTFV) der NATO sein.

... Das Rohr der 120-Millimeter-Glattrrohrkanone wurde gehärtet und kann künftige, moderne reichweitengesteigerte Munition verschießen. Mit dieser Munition kann mit dem Leopard

2 A7V eine maximale Kampffernung von bis zu 5.000 Metern erreicht werden. Weniger ein-drucksvoll, dafür umso effektiver, ist die neue Kommunikationsfähigkeit des Panzers. Eine digitalisierte Elektronik ermöglicht die Vernetzung mit dem Battle Management System (BMS). Das BMS ist die neue digitale Führungstechnologie auf dem Gefechtsfeld.

Як бачимо у вищенаведеному прикладі, термін *der neue Leopard 2 A7V* означає назву оновленого танка «Леопард 2 А7V», термін *Munition* має значення «боєпонаси», *der Panzer* – «танк», *Glattrrohrkanone* – «гладкоствольна пушка».

В таких випадках потрібно враховувати наступне: використовувати в українській мові лише той термін, який за змістом повністю співпадає з німецьким (англійським); якщо термін, який співзвучний з інтернаціональним, а в українській мові він має інше значення, то такий термін слід перекладати описовим способом, намагаючись знайти варіант, який найбільш наближено і найпрозоріше передасть його значення.

Висновки. Таким чином, до найчастіше вживаних способів утворення німецьких військових термінів відносимо морфологічний (словоскладання, абревіація) та синтаксичний (усічення, запозичення).

З точки зору труднощів розуміння й перекладу, аналізовані в представленій науковій розвідці військові терміни можна розділити на:

а) терміни, які позначають реалії німецьких Сухопутних військ, ідентичні реаліям української військової дійсності. При перекладі термінів цієї групи можливе використання інтернаціоналізмів (*Division* – *дивізія*), використання еквівалента, форма якого не пов'язана з формою німецького терміна (*Gewehr* – *гвинтівка*) і використання еквівалента, коли загальне значення багатоконпонентного терміна повністю співпадає із значенням українського еквівалента, а окремі компоненти відрізняються (*Kampfausrüstung* – *бойове спорядження*);

б) терміни, які позначають реалії німецької військової дійсності, які відсутні в українській військовій дійсності і не мають термінологічних еквівалентів. Переклад таких термінів відбувається через опис (*Angriffsführung* – *ведення наступального бою*), калькування

(*taktische Luftflotte* – тактична повітряна армія), часткове чи повне транскрибування (*Kommandeur* – командир). Кожний конкретний вибір залежить від практичного характеру повідомлення.

Отже, військова терміносистема, будучи динамічною і змінною, є великим джерелом для наукових розвідок не лише лінгвального, але й міждисциплінарного характеру. Вважаємо, що вивчення способів перекладу термінів загалом, та військових зокрема, сприятиме кращому розумінню закономірностей функціонування

фахових мов та матиме прикладний характер, оскільки в наш час вони стають вживаними не лише військовими, але й волонтерами, політичними аналітиками, журналістами і пересічними громадянами зокрема, а нові військові терміни будуть символізувати лише новий рівень військового і технічного забезпечення найкращих і найвідважніших Збройних сил України.

На нашу думку, перспективними видаються подальші розвідки, спрямовані на дослідження військових термінів на позначення зброї та техніки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Байло Ю. В. Особливості поняття «військовий термін» (семантичний аспект). *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки*. 2013. Книга 3. С. 62–64.
2. Виноградов В. С. Грамматика испанского языка: Практический курс. М. : Высшая школа, 2003а. 432 с.
3. Даниленко В. П. Лексико-семантические и грамматические особенности слов-терминов. *Исследования по русской терминологии*. М. : Наука, 1971. С. 7–78.
4. Жалай В. Я., Линник Т. Г. та ін. Новітні тенденції функціонування української військової терміносистеми. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2018, С. 5–43.
5. Історія української мови. Лексика і фразеологія : монографія / В. О. Винник, В. Й. Горобець, В. Л. Карпова та ін. ; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наук. думка, 1983. 742 с.
6. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови : підручник для студентів ін-тів і фак. іноземної мови. Харків : Основа, 1993. 255 с.
7. Панасюк К. Військова термінологія в романі Юрія Щербака «Зброя судного дня». *Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2018. № 890. С. 66–69.
8. Словник основних термінів з питань бойової і мобілізаційної готовності у Збройних Силах України / за ред В. М. Телелима. Київ : НУОУ, 2012. 56 с.
9. Словник професійної термінології для майбутніх фахівців Національної гвардії України (до курсу «Українська мова за професійним спрямуванням») / уклад.: М. П. Вовк, Р. С. Троцький, О. В. Чуприна, О. А. Блінов, С. І. Шепель ; за ред. А. О. Пожидаєва. Київ : НАВС України, 2016. С. 1–11.
10. Словник ракетних і артилерійських термінів. Суми : Вид-во Суми ДУ, 2001. 263 с
11. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/vijna>
12. Сучасний тлумачний словник української мови: 100000 слів; за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. Харків : ВД «ШКОЛА», 2011. 1008 с.
13. Проценко Т. Історія виникнення науки про терміни, сучасний стан та перспективи розвитку в Україні [History of the science of terms, current state and prospects of development in Ukraine]. URL: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/03_protzenko.pdf. [in Ukrainian]
14. Schulze E. Terminus, Eigenschaften und Wesen sowie Abgrenzung von anderen Lexemarten. *Sprache in Wissenschaft und Technik*. Leipzig : VEB Verlag Enzyklopädie, 1978. S. 173–189.
15. Bundeswehr. URL: <https://www.bundeswehr.de> (дата звернення: 22.04.2022).

REFERENCES:

1. Baylo Y. (2013). Osoblyvosti ponyattya “viyskovyy termin” (semantichnyy aspekt) [Features of the concept of “military term” (semantic aspect)]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholya. Filolohichni nauky*. Knyha 3. S. 62–64 [in Ukrainian].
2. Vynogradov V. (2003a). Hrammatyka ispanskoho yazyka [Spanish Grammar]: Praktycheskyy kurs. M. : Vysshaya shkola. S. 432 [in Russian].
3. Danylenko V. (1971). Leksyko-semanticheskiye i hrammatycheskiye osobennosti slov-termynov [Lexical-semantic and grammatical features of term words]. *Issledovaniya po russkoy termynolohyy*. M. : Nauka, S. 7–78 [in Russian].
4. Zhalay V., Lynnyk T. ta in. (2018) Novitni tendentsiyi funktsionuvannya ukrayinskoyi viyskovoyi terminosystemy [Recent Trends in the Ukrainian Military Terminosystem]. *Linhvistyka XXI stolittya: novi doslidzhennya i perspektyvy*. S. 5–43 [in Ukrainian].

5. Istorija ukraïnskoi movi. Leksika i fraseologia : monografia / V. O. Vinnik, V. J. Gorobets, V. L. Karpova ta in. ; AN URSS, In-tut movoznavstva im. O. O. Potebni. Kyiv : Nauk. Dumka, 1983. 742 s [in Ukrainian].
6. Mostovyy M. (1993) Leksykologhiya anhliyskoyi movy [Lexicology of the English Language]. Pidruchnyk dlya studentiv in-tiv i fak. inozemnoyi movy. Kharkiv : Osnova., S 255 [in Ukrainian].
7. Panasyuk K. (2018). Viyskova terminologhiya v romani Yuriya Shcherbaka "Zbroya sudnoho dnia" [Military terminology in the novel "Doomsday Weapon" by Yuri Scherbak]. *Visnyk nats. un-tu "Lvivska politekhniky". Seriya "Problemy ukraïnskoyi terminologhiyi"*. № 890, S. 66–69 [in Ukrainian].
8. Protsenko T. Istorija vynyknennya nauky pro terminy, suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [History of the science of terms, current state and prospects of development in Ukraine]. URL: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/03_protzenko.pdf [in Ukrainian].
9. Slovník osnovnich terminiv z pitan bojovoi i mobilisatsiinoi gotovnosti u Zbroinich Silach Ukraini / za red. V. M. Telelima. Kyiv : NYOY, 2012, 56 s [in Ukrainian].
10. Slovník profesiinoi terinologii dlja maibutnich fachivtsiv Natsionalnoi gvardii Ukraini (do kursy "Ukraïnska mova za profesiinim spriamzvanjam") / Uklad. M. P. Vovk, R. S. Trotskii, O. V. Chzprina, O. A. Blinov, S. I. Shepel ; za red. A. O. Pozydajeva. Kyiv : NABS Ukraini, 2016. S. 1–11 [in Ukrainian].
11. Slovník raketnich i artileriiskich terminiv. Sumi : Vid-vo Sumi DU, 2001. 263 s [in Ukrainian].
12. Slovník ukraïnskoi movi. URL: <http://sum.in.ua/s/vijna> [in Ukrainian].
13. Suchasnyy tлумachnyy slovník ukraïnskoyi movy. (2011) [Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language]: 100000 sliv ; za zah. red. d-ra filol. nauk, prof. V. Dubichynskoho. Kharkiv : VD "SHKOLA". S. 1008 [in Ukrainian].
14. Finkel O. M. Teoria i praktika perekłady. H.: DVY, 1929. 168 s.[in Ukrainian]
15. Schulze E. (1978). Terminus, Eigenschaften und Wesen sowie Abgrenzung von anderen Lexemarten [Terminus, properties and essence, as well as differentiation from other types of lexemes]. *Sprache in Wissenschaft und Technik*. Leipzig : VEB Verlag Enzyklopädie., S. 173–189 [in German].
16. Bundeswehr [German Armed Forces]. URL: <https://www.bundeswehr.de> [in German].